Никодиновски, Звонко - Фигуративните значења на крлежот во францускиот и во македонскиот јазик (стр. 1-5), од книгата *Фигуративните значења на инсектите во францускиот и во македонскиот јазик,* 2 - ри Август С, Штип, 2007 (2016), 636 стр.

ФИГУРАТИВНИТЕ ЗНАЧЕЊА НА КРЛЕЖОТ ВО ФРАНЦУСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

§ 1. Крлежот го дели дваесет и четвртото место, заедно со водното конче, меѓу инсектите во францускиот корпус од базата по бројот на јавувања (**9** единици со фигуративно значење или **0,85 %** од вкупно 1056 единици). Во македонскиот корпус крлежот го дели дванаесеттото место, заедно со свилената буба, по бројот на јавувања (**9** единици или **2,21 %**).

За крлежот нема никакви податоци во речниците на симболи.

А. Крлежот во францускиот јазик

а. Семиолошки признаци

§ 2. Признакот **ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ** е застапен во **2** единици и со **22,22 %** го дели второто место меѓу три групи признаци. Овој признак е претставен преку **1** особина: **градба.**

Особината **градба** е застапена во **2** единици во кои крлежот е претставен заедно со уште една негова особина (**исхрана**) но сепак првата особина е побитна за тие единици. Имено, крлежот нема отвор за исфрлање на храната и таа особина, заедно со неговиот паразитски начин на исхрана со крв симболизира **скржавост**: (1) Ⓕ **Le ver rond (=la tique) s'arrape aux chiens et aux boeufs et n'ayant pas de trou pour sortir sa viande, se creve** (*Rolland, t. 12, 145: XVII s.*), **не толку опасно суштество**: (2) Ⓕ **Si le langou (=l'orvet) avait des yeux, Si la rouâche (=la tique) avait un cul, Tout le monde serait perdu** (*Rolland, t. 12, 145: Cher)*.

§ 3. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ** е застапен во **5** единици и со **55,55 %** се наоѓа на прво место. Овој признак е претставен преку **3** особини: **начин на исхрана**, **мрзливост** и **валканост**.

Особината **начин на исхрана** го претставува крлежот најпрвин како инсект (поточно acarien) кој се храни на туѓа сметка т.е. како **паразит**: (3) Ⓕ **boscard** = «parasite élégant, sur "boscard" = tique, parasite du boeuf et du chien» (*Esnault),* а потоа како инсект кој 2,5 пати ја зголемува својата тежина по исхраната и според тоа симболизира **пијанство**: (4) Ⓕ **soûl comme une tique** = «*v.* complètement soûl (*Rey-Chantreau*), (5) Ⓕ **ciron** = «se dit d'un petit poivrot (=ivrogne), d'un gros on dirait "un héron"»

Nikodinovski, Zvonko - Figurativnite značenja na krležot vo francuskiot i vo makedonskiot jazik (str. 1-5), od knigata *Figurativnite značenja na insektite vo francuskiot i vo makedonskiot jazik,* 2 - ri Avgust S, Štip, 2007 (2016), 636 p.

(*Edouard*); «vulgairement nommés "cirons", les Acariens étaient considérés jusqu'à l'invention du microscope comme les plus petits des animaux (Pierre Ruisselet-Blanc: *Dictionnaire des animaux*, F. Nathan, 1981); **прчење**: (6) Ⓕ **plus enflé qu'un tiquet** (*Rolland, t. 12, 145: XV s.)*

Особините **мрзливост** и **валканост** ги наоѓаме во една споредбена фразема која симболизира **валкано и мрзливо суштество**: (7) Ⓕ **sale et faignant comme enne *iache*** (=tique) (*Rolland, t. 3, 251: Côte-d'Or)*.

§ 4. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ КРЛЕЖОТ И ЧОВЕКОТ** е застапен во **2** единици и со **22,22 %** го дели второто место. Овој признак е претставен преку двете свои особини.

а) Особината **однесување меѓу крлежот и човекот** го претставува крлежот како инсект кој кога ќе ги зарие своите вилици во човековото месо не го отпушта лесно така што споредбената фразема во која е застапена оваа особина симболизира **нападен човек**: (8) Ⓕ **être comme une tique après quelqu'un** = «се лепи до некого, го следи» (Рецкер: Т. 765).

б) Особината **однесување меѓу човекот и крлежот** го претставува човекот како нападнат од повеќе паразити при што помалите се разбира му создаваат и помали проблеми. Пословицата со оваа особина симболизира **повикување на помало зло**: (9) Ⓕ **Tiqueux de poux s'ennuie** = «на оние што се наоѓаат во голема невола многу добро би им дошла друга невола која е помала од првата» (*Sagesses du corps, 2485)*.

б. Семантички признаци

§ 5. Анализирајќи ги значењата на француските фигуративни единици (вкупно 9) кои содржат лексеми од лексичко-семантичкото поле "КРЛЕЖ", доаѓаме до следните заклучоци:

- групата признаци "ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ" е претставена преку **1** особина. Особината **градба** симболизира: **скржавост** (единицата под реден број 1), **не толку опасно суштество** (2).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ" е претставена преку **2** особини. Особината "НАЧИН НА ИСХРАНА" симболизира: **паразит** (**1** единица под реден број 3), **пијанство** (вкупно **2** единици под броевите 4 и 5), **прчење** (6). Особините "ВАЛКАНОСТ" и "МРЗЛИВОСТ" симболизираат **валкано и мрзливо суштество** (7).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ КРЛЕЖОТ И ЧОВЕКОТ" симболизира: **нападен човек** (8), **повикување на помало зло** (9).

Крлежот во француските фигуративни единици влегува исклучиво со една од следните значенски категории: **како живо суштество** (**не толку опасно суштество**), **како човечко однесување** (**претерана алчност**, **паразит**, **пијанство**, **прчење**, **валкано и мрзливо суштество**, **нападен човек**, **помало зло**).

§ 6. Кај француските фигуративни единици со крлеж ја имаме следната состојба во распоредот на референтната вредност:

- сите **9** единици се со негативна референтна вредност. Негативни се сите 8 признаци.

Крлежот значи се јавува исклучиво со негативна референтна вредност во францускиот корпус.

§ 7. Француските фигуративни единици со крлеж се засновани врз **4** разни стилски фигури, како различни видови на фигуративно значење. Нивната застапеност е следната: од вкупно 9 единици првото место го делат метафората и компарацијата со по **4** единици (по **44,44 %**), на трето место се единиците со конкретно значење (**1** единица или **11,11 %**).

Б. Крлежот во македонскиот јазик

а. Семиолошки признаци

§ 8. Признакот **ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ** е застапен во **3** единици и со **33,33 %** го дели првото место меѓу четири групи признаци. Овој признак е преставен преку **1** особина: **градба** Оваа особина го претставува крлежот како инсект кој нема отвор за исфрлање на храната и таа особина служи најпрвин **за загатнување на крлежот**: (1) Ⓜ **Уста има, сè има, а само газ нема** = «гатанка за крлеж» (Пенушлиски: Малеш, 573), потоа симболизира, по пат на иронија, **релативно богатсво**: (2) Ⓜ **Сиромав е крлеж, што нема газ да се серит** (*Цепенков: Пословици, 2292)* (Еве го објаснувањето што го дава Шапкарев на првиот дел од оваа фразема: **Сиромаф е крлежот** = «кога некому ќе му речат дека бил сиромав или сам ќе рече дека е таков, другите што се во разговорот за да го оспорат тоа ќе го речат споменатиот исказ» (*Шапкарев, 906*)

и накрај **скржав човек**: (3) Ⓜ **Па и крлежо ќе се фали** = «скржаио се фали» (*Цепенков: Пословици, 3175)*.

§ 9. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ** е застапен во **3** единици и со **33,33** % го дели првото место. Овој признак е претставен преку особината **начин на исхрана**. Тука го гледаме крлежот како паразит кој се храни со крвта на други животни (кучето, овците) па и на човекот и од кои не се откачува лесно сè додека не се нахрани. Оттаму крлежот симболизира **паразит**: (4) Ⓜ **лока (цица, шмука, пие) крв некому** (оваа особина крлежот ја дели , најчесто, заедно со пијавицата што се гледа од оваа единица: **Му се запиле тие пусти вошки за врато, како пијавици; како крлежи** (*Цепенков: Пословици, 4139)*, (5) Ⓜ **крлеж** = «фиг. паразит» (Буг.-мак. речник) и **нападен човек**: (6) Ⓜ **крлеж** = «нападен човек од кој тешко може човек да се ослободи».

§ 10. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ КРЛЕЖОТ И ДРУГИТЕ ЖИВОТНИ** е застапен во **2** единици и со **22,22 %** се наоѓа на трето место меѓу четири групи признаци. Во тие единици како парник на крлежот се јавува **козата** и во нив тој симболизира **незавидна положба**: (7) Ⓜ **зачепил си се като крлеж на козји газ** (*Пенушлиски: Малеш*), (8) Ⓜ **Да се залепе како к'рлеж на г.** (*СбНУ, VIII, од Штип: П. А. Чачаров, 127)*.

§ 11. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ ЧОВЕКОТ И КРЛЕЖОТ** е застапен во **1** единица и со **11,11 %** се наоѓа на четврто место. Овој признак е претставен преку замислената особина на корисност на крлежот за човекот која токму поради својата нереалност, односно претераност, симболизира **претерана штедливост**: (9) Ⓜ **од крлеж масло** = «сака да заштеди премногу, до последен грам да искористи од нешто» (*Пенушлиски: Малеш)*.

б. Семантички признаци

§ 12. Анализирајќи ги значењата на македонските фигуративни единици (вкупно 9) кои содржат лексеми од лексичко-семантичкото поле "КРЛЕЖ", доаѓаме до следните заклучоци:

- групата признаци "ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ" е претставена преку **1** особина. Особината "ГРАДБА" служи за **загатнување на крлежот** (единицата под реден број 1) и симболизира **релативно богатство** (2), **скржав човек** (3).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ" е претставена преку **1** особина. Особината "НАЧИН НА ИСХРАНА" симболизира: **паразит** (**2** единици под броевите: 4 и 5), **нападен човек** (6).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ КРЛЕЖОТ И ДРУГИТЕ ЖИВОТНИ" симболизира **независна положба** (7 и 8).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ МЕЃУ КРЛЕЖОТ И ЧОВЕКОТ" симболизира **претерана штедливост** (9).

Крлежот во македонските фигуративни единици влегува исклучиво со една од следните значенски категории: **како елемент за загатнување** (**на крлеж**), **како човечко однесување** (**релативно богатство**, **скржав човек**, **паразит**, **нападен човек**, **независна положба**, **претерана штедливост**).

§ 13. Кај македонските фигуративни единици со крлеж ја имаме следната состојба во распоредот на референтната вредност:

- речиси сите единици се со негативна референтна вредност (вкупно **8** или **88,89** %). Негативни се 6 од вкупно 7 признаци.

- со неодредена референтна вредност е само **1** единица (**1,11** %). Неодреден е само признакот **како елемент за загатнување** (**на крлеж**).

Крлежот значи се јавува главно со негативна референтна вредност во македонскиот корпус.

§ 14. Македонските фигуративни единици со крлеж се засновани врз **4** разни стилски фигури, како различни видови на фигуративно значење. Нивната застапеност е следната: од вкупно 9 единици на прво место се наоѓа метафората со **5** единици (**55,55** %), потоа следи компарацијата со **2** единици (**22,22** %), третото место го делат персонификацијата и хиперболата со по **1** единица (**11,11** %).